

מינהל חברה ונוער
אגף תכנים, תוכניות, הכשרה והשתלמויות

להרבות אור

טקס הדלקת המשואות

משמעותו וערכיו

"מעט מן האור דוחה הרבה מן החושך" (רכינו בחיי)

**"תעודת כל איש טוב באדינה - יהא להרבות אור, לעשות קצת יותר משהאדינה
מחייבת אותו, האור מארש מאליו החושך" (דוד בן גוריון, "הפקו והעס", הוצאת מסר
הכיטחון, עמ' 247)**

הקדמה

ההכרזה על מדינת ישראל במאי 1948 נעשתה במעמד חגיגי במוזיאון תל אביב, ששכן אז בשדרות רוטשילד.

שנה אחר כך ב-1949 הועלה ארצה ארונו של חוזה המדינה בנימין זאב הרצל ונקבע כי מקום קבורתו יהיה לאתר הלאומי המרכזי של המדינה, הלא הוא הר הרצל בירושלים.

טקס יום העצמאות הממלכתי הראשון נחוג למעשה ב-1950, תש"י.

היה זה טקס שנועד לחזק את מעמדה של ירושלים כבירת ישראל, ואת הר הרצל כמרכז הסמלי של האומה. חשוב לזכור כי ב-1950 ירושלים הייתה מחולקת. העיר העתיקה והכותל המערבי, לא נכללו בתחומי הריבונות של המדינה העצמאית שקמה.

הר הרצל היה צריך להוות אתר חילוני מרכזי לתרבות ישראלית מתהווה. האור של המשואות שהודלק בהר הרצל נועד ל"האיר" את כל חלקי מדינת ישראל.

מינהל חברה ונוער
אגף תכנים, תוכניות, הכשרה והשתלמויות

מתכונת הטקס המרכזי המסיים את יום הזיכרון הלאומי לחללי צה"ל ופותח את חגיגות העצמאות גובשה בשנים אלו. נקבע כי שתים עשרה משואות תודלקנה בהר הרצל ותייצגנה את שנים עשר שבטי ישראל ואת העדות והגלויות השונות.

משמעות הטקס הייתה להדגיש את **אחדותו הלאומית** של העם השב למדינתו העצמאית.

עד 1960 הייתה מתכונת הטקס אחידה. שנים עשר מדליקי המשואות היו נציגי שתים-עשרה עדות וגלויות היושבים בשנים עשר ישובים מאזורים שונים בארץ.

ב-1960 צוין יום הולדתו המאה של חוזה המדינה בנימין זאב הרצל. באותה שנה היו ששה ממדליקי המשואות מוותיקי התנועה הציונית ושישה נציגים מרחבי הארץ.

מאותה שנה החלו משיאי המשואות לייצג ציוני דרך משמעותיים בתולדות היישוב והמדינה.

המשיאים היו מיישובי הספר, בנים ונכדים של אנשי המושבות הראשונות, נציגי הגלויות השונות שכבר התערו בארץ, אנשי מדע וטכנולוגיה, אנשי חינוך ותעשייה.

ב-1968 חגגו את העשור השני למדינה, ושנה למלחמת ששת הימים. משיאי המשואות נבחרו לציון יובלות ואירועים ביטחוניים: לדוגמא: מלאת ששים שנה לארגון השומר, 25 שנה למרד הגטאות וכו'.

בשנות השבעים כשהגיע גל עליה מברית המועצות היו משיאי המשואות נציגים של אותם עולים לצד עולים וותיקים משנות ה-50.

ב-1973 הושאו המשואות לציון חצי יובל למדינת ישראל, (מלחמת יום כיפור התרחשה רק לאחר מכן, באוקטובר 1973) והמדליקים היו ממקבלי אות הגבורה במלחמת העצמאות.

ב-1978 במלאת שלושים שנה למדינת ישראל היו מדליקי המשואות צאצאי הלוחמים למען תקומת ישראל בניהם של כל לוחמי המחתרות. היה זה שנה לאחר המהפך, ועליית הליכוד לשלטון.

בסוף שנות השמונים ובשנות התשעים אנו מוצאים מדליקי משואות המייצגים את האומנות, תחיית הלשון העברית, השפעות של הסכמי השלום, והעשייה החינוכית.

מאז בכל שנה נקבע נושא מרכזי לטקס הדלקת המשואות ומדליקי המשואות נבחרים בהתאם. כך למשל ב-2008 נושא הטקס היה "ילדי ישראל", ב-2009 עמד הטקס בסימן של "מאה שנה לעיר תל-אביב", ב-2014 הוקדש הטקס לעשייה של נשים, וב-2015 לישראלים פורצי דרך. ב-2017 נחגגו 50 שנה לאיחוד העיר ירושלים, וב-2018 הנושא בטקס היה בסימן "התחדשות טכנולוגית ומורשת ישראל (70 שנה לעצמאות ישראל)". ב-2019 הנושא היה "רק בגלל הרוח, ב-2020 - חיבורים בחברה הישראלית וב-2021 - אחווה ישראלית, כי אנשים אחים אנחנו. בכל הטקסים ולאורך כל השנים נותרו על כנם האלמנטים הקבועים של הטקס. בשנת 2020, לנוכח התפרצות נגיף הקורונה בישראל ותקנות שעת חירום האוסרות על התכנסות, התקיים הטקס בפעם הראשונה ללא קהל ורובו הוקלט מראש והוכן כמופע טלוויזיוני, ולראשונה לא נערכו בו תרגילי סדר.

מינהל חברה ונוער
אגף תכנים, תוכניות, הכשרה והשתלמויות

הביטויים שמהווים את הנוסח הקבוע בדברי מדליקי המשואות הפכו למטבעות לשון מוכרות וידועות: דברי יו"ר הכנסת הפותח את "יום העצמאות ה- למדינת ישראל..". המקהלה המלווה את הטקס בשיר "אנו נושאים לפידים" וכן "הנני מתכבד להדליק משואה זו... לכבוד... ולתפארת מדינת ישראל..". הינם טקסטים קבועים שלא חל בהם שינוי.

בתוך הטקסט הקבוע והאחיד משולבים הסיפורים האישיים של מדליקי המשואות. אלו סיפורים מרתקים של אנשים שפעלו לעתים בחירוף נפש ובמסירות בלתי פוסקת, לעיתים בצנעה ובהתמדה תוך התמודדות יומיומית עם קשיים בלתי פוסקים למען החברה העם והמדינה.

מדליקי המשואות מגיעים מכל שדרות העם, ומהווים חתך של החברה הישראלית על גווניה השונים.

מטרות

- לעמוד על מרכיביו העיקריים של טקס הדלקת המשואות שהוא טקס המעבר מיום הזיכרון ליום העצמאות ולברר את משמעותיהם.
- לעמוד על היסודות והערכים שבחרה המדינה להבליט באמצעות הטקס ולבדוק את השנויים שחלו בערכים אלו לאורך השנים.
- לברר עם בני הנוער מהם לדעתם הערכים המרכזיים שצריכים לבוא לידי ביטוי בטקס הדלקת המשואות בשנים הקרובות.

מהלך ההפעלה

במליאה

המשתתפים יצפו [בסרטון](#) מטקס הדלקת המשואות בהר הרצל ב-2021. מומלץ לבחור קטעים מתוך הטקס.

ניתן לצפות גם בסרטונים [מטקסים נוספים](#).

מינהל חברה ונוער
אגף תכנים, תוכניות, הכשרה והשתלמויות

לאחר הצפייה ישאל המנחה:

1. האם צפית בעבר בטקס זה?
2. אילו תחושות מעוררת בך הצפייה בקטע?
3. אילו סמלים הופיעו בסרטו שראינו ומה משמעותם לדעתך? (קשר למקורות: המונח משואה, האור שמועבר דרך המשואות לכל רחבי הארץ עוד מימי קדם, שנים עשר השבטים, המנגינה הקבועה...)
4. מי משתתף בטקס? מה אתם לומדים מכך? (נכבדים ומשפחות שכולות – טקס ממלכתי)

המנחה יסביר כי מטרת הפעילות היא להכיר את **מדליקי המשואות** ולהבין את הערכים המודגשים בטקס זה ולברר מהם הערכים הראויים בעיני התלמידים להדגשה בטקסים כגון אלו.

בקבוצות

הנחיות למשימה:

- נתחלק לקבוצות.
- כל קבוצה תקבל שנה ואת רשימת מדליקי המשואות בשנה זו. ([טקסי הדלקת משואות](#))
- נחלק לכל משתתף בקבוצה דמות אחת שהדליקה משואה באותו עשור. חשוב שבכלל הקבוצות יחד יהיה ייצוג לעשורים שונים, קבוצה אחת תייצג את שנות ה-50, קבוצה אחת את שנות ה-70 וכך הלאה, על מנת שנוכל לראות את הגיוון מצד אחד ואת שינוי הערכים בחברה הישראלית מצד שני (אין צורך ליצור 7 קבוצות כמספר העשורים המדויק, רק לוודא כי קיים גיוון בעשורים).

המשתתף יקרא את סיפורה של הדמות ויצג לקבוצה את הדמות שלו בהיבטים הבאים:

- מאיזה מקום בארץ הגיע מדליק המשואה?
- מה גילו?
- מהו מוצאו ומאפייני התרבותי?
- מה תחום עשייתו?
- מדוע זכה להדליק משואה?

מינהל חברה ונוער
אגף תכנים, תוכניות, הכשרה והשתלמויות

שאלות לדיון:

- האם יש מכנה משותף לכל הדמויות? אם כן מהו?
- האם יש שוני בין הדמויות, אם כן במה הם שונים?
- מהם הערכים שעולים מדמותם של מדליקי המשואות השונים?
- אילו אירועים ונקודות ציון בהיסטוריה היהודית או הישראלית בחרה המדינה להבליט ולציין באמצעות מדליקי המשואות שהכרתם?

במליאה

נציגי הקבוצות יציגו את עקרי הדיון שנערך בהן לפי שנים מהמוקדם אל המאוחר.

שאלות לדיון:

- אילו מסרים וערכים בחרה המדינה להבליט בטקסים אלו?
- האם חל שינוי בערכים שהודגשו בטקס לאורך השנים? מה מייצגים שינויים אלו?
- אתם חברים בוועדת טקסים ועליכם לקבוע תחומי עשייה ופעילות שמתוכם יבחרו מדליקי המשואות בשנה הקרובה. אילו ערכים הייתם רוצים להבליט?
- האם אתם מכירים אדם (בביה"ס, בשכונה, בסביבת מגורך, מבני המשפחה, תנועת נוער וכו') שראוי לדעתך להדליק משואה? ספרו את סיפורו.

המלצה למנחה:

- ניתן לקיים הפעלה נוספת כהמשך להפעלה זו בה יוצגו סיפוריהם האישיים של מדליקי המשואות ודרכם יסופרו קורותיה של המדינה.
- ניתן להציע למשתתפים לערוך תחקיר על מדליקי המשואות היכן הם היום וכיצד הם מעורבים בחיי המדינה.
- ניתן לקחת את רשימת מדליקי המשואות בשנה זו ולבדוק את העקרונות והערכים שבאים לידי ביטוי בבחירת מדליקי המשואות.